

○ **נשאיר עד יז: הדיון בענין שיטת ר"ת שצריכים גם תבשיל וגם מאפה**

1. צל"ח מסכת ביצה דף טז עמוד א

ואמנם מה שאין מבשלין על האפוי צריך טעם, ומדוע מבשלין וצולין ומחמין חמין וטומנין הכל על מין תבשיל אחד יהיה מבושל או צלי או שלוק ולמה יגרע האפוי. ונראה דאבוהון דכולהו הוא פת והוא דבר שישנו בכל יום ולכן ודאי אינו ניכר שהוא בשביל שבת, לכן תיקנו שכל הדומה לפת לא יבשלו עליו, וללישנא קמא אם הוא דומה לפת שהוא שכית, ואף שאינו שכית כמו פת שפת בכל יום ישנו וזה אף שכית מ"מ אינו בכל יום ומצד עצמו היה ראוי לעירוב, אבל כיון שדומה לפת שעכ"פ שכית היא לכן אין מערבין בו. ולא יכא דאמרי אם הוא דומה לפת שאינו מלפת, ומ"מ אבוהון דכולהו הוא פת ופת גופיה הטעם לפי שישנו בכל יום...

2. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז סעיף ד

צריך שיהא תבשיל זה דבר שהוא ראוי ללפת בו את הפת, לאפוקי דייסא.

3. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז סעיף ד

ואפילו במקומות שנוהגין ללפת בהן את הפת בטלה דעתן אצל כל אדם ושאר מיני קטניות תלוי במנהג המקומות שבמקום שאין מלפתין בהן את הפת אסור לערב בהן:

4. מהרש"א חידושי הלכות מסכת ביצה דף טז עמוד א (מצוטט במחצית השקל)

אין פירושו שהרי הוא בכל יום ושכית הוא דהא קאמר בדייסא נמי דלא מלפתא ולא שכיתא אלא דר"ל שהרי הוא עשוי בכל יום מימי השבוע דהיינו בחול ואינו עשוי לשבת כמו דבר המלפת שעשוי לשבת ומוכחא מילתא והשתא דייסא נמי דלא מלפתא עשוי בכל יום מימי החול ואינו עשוי לשבת ומיהו לא שכיתא היא וק"ל:

5. ביאור הלכה סימן תקכז

* תפוחים מבושלים וה"ה שארי פירות - עיין לעיל בסימן קע"ז ס"א דמוכח שם דפירות אין דרך ללפת בהן הפת [דלהכי צריך ברכה לאוכל אותן בתוך הסעודה] אכן הכא מיירי בידוע שדרך אותו מקום ללפת בהן הפת כמו שכתב המ"א:

6. פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן תקכז

ומשמע אף למאן דאמר בעלמא שלוק חמור מבישול כאן בעינן ראוי לאכילה ללפת שלא על ידי הדחק, וכמאכל בן דרוסאי לא...

7. שו"ת שבט הלוי חלק ט סימן קכט

א. בענין אם אפשר לערב ע"ת, על פת ותבשיל בהיותם קפואים, דעתי העניי כאשר אמרתי כבר דאע"ג דלענין לחם משנה החמירתי בעניי בשבט הלוי ח"ו סי' ל"א, מכ"מ לענין ע"ת לכל הטעמים שנאמרו בגמ' ריש פ"ב דביצה גם שהוא עכשיו קפוא ואפשר להפשירו בקלות קיים התקנה והדברים מובנים מעצמן, ואם אפשר מהיות טוב לחשוש לחומרת הרב באר משה לחכות עד שיפשיט, אבל לא מעיקר הדין.

❖ **מה לומדים מ"עדשים"?**

8. בית הבחירה למאירי מסכת ביצה דף טז עמוד א

ובתלמוד המערב אמרו ר' חייא רבה סליק לביתיה אמרי ליה אנשיין עירובא אמר להו לית הכא טלפחין מאתמל אמרין ליה אין וסמך עליהו ולענין ביאור אני תמה היאך הסכימו כל כך הבבלי והירושלמי בעדשים עד שבירושלמי שאל דרך פשיטות לית הכא טלפחין ומהיכן ברור לו שעדשים אכלו מאתמל וכן שבבבלי אמרוה בעדשים שבשולי קדירה והיאך לא אמר סתם תבשיל שנשאר בקדרה אלא שנראה שמנהגותיהם שהלילה שמחרתו ערב יום טוב לא היו אוכלים בשר והיו מעבירים שעתם בדברים קלים ובמיני קטניות כדי ליכנס ליו"ט לתיאבון ומנהג אוכלי קטניות להשאיר להם למחרתם:

9. מרדכי מסכת ביצה פרק יום טוב [המתחיל ברמז תרסח]

פרש"י סמך עליהם בעיו"ט ולא ביום טוב עצמו וכן פ"י ר"י דצריך להתנות מעיו"ט ולומר אם אשכח לעשות עירוב תבשילין אסמוך ע"ז התבשיל או על שמנונית זה הנגזר מן הסכין ואשמעין רבי חייא הא דתנן עושה תבשיל ה"מ לכתחלה אבל בדיעבד היכא דשכח עבדי כדפרי' ובירושלמי איכא פלוגתא אם צריך להתנות מעיו"ט ואיכא מ"ד שא"צ להתנות מעיו"ט גם על זה סמך ה"ר שמואל מבונברי"ק והתיר לסמוך עליהם ביום טוב עצמו בלא תנאי משום דבשל סופרים הלך אחר המיקל כדפירשי' לעיל:

10. בית יוסף אורח חיים סימן תקכז

ומ"ש דאשמעין רבי חייא דהא דתנן עושה תבשיל הני מילי לכתחלה וכו' שנראה מדבריו שאין סומכין על עדשים שבשולי קדירה אלא בדיעבד דוקא לא משמע לי הכי מפשטא דמילתא אלא לכתחלה נמי סומכין על עדשים שבשולי קדירה או על שמנונית שנדבק בסכין שאם אין לו בערב יום טוב שום תבשיל אלא עדשים שנשארו בשולי קדירה או אותו שמנונית שנדבק בסכין יכול לערב עליהם לכתחלה:

11. ב"ח אורח חיים סימן תקכז

וי"א דדעת רש"י היא דוקא שבישלו העדשים מערב יום טוב וחתכו השמנונית בסכין בערב יום טוב דהשתא איכא הוכחה שהשאירו וגוררו בערב יום טוב לצורך עירובי תבשילין ויכול לסמוך עליו אבל אם נשארו משלשה או ארבעה ימים מקודם אין סומכין עליו ודעת רבינו דשרי בכל ענין

12. ב"ח אורח חיים סימן תקכז

מיהו נראה ודאי דמצוה מן המובחר היא לעשות תבשיל לכתחלה לצורך עירובי תבשילין ... אי"נ שהשעה דחוקה לו ואין לו דבר לעשות תבשיל אבל היכא דאפשר לו לעשות תבשיל יעשה לכתחלה תבשיל אף על גב דמדינא יכול לסמוך לכתחלה אע"פ שנשארו בקדרה מ"מ מצוה מן המובחר הוא לעשות תבשיל וזאת היא דעת המרדכי שכתב ואשמעין רבי חייא דהא דתנן עושה תבשיל ה"מ לכתחלה אבל דיעבד היכא דשכח עבדינן כדפרישית עכ"ל דהכל מודים דלכתחלה מצוה מן המובחר לעשות תבשיל אלא דהיכא דשכח סומך עליו דיעבד ומיהו מדינא יכול לסמוך עליו לכתחלה אף על גב דלא שכח אלא דלא עבד מצוה מן המובחר:

13. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכו סעיף ו
וכי"ז דוקא אם דרך באותו מקום ללפת הפת עם עדשים [מ"א]:

14. ביאור הלכה סימן תקכו סעיף ו

* עדשים וכו' - עיין מ"ב מש"כ דאף שלא נתבשלו לשם כך הוא מבואר ופשוט ועיין עוד מש"כ בשם הפוסקים דדוקא כשאין לו דבר אחר לערב כ"כ הבי"י ואחרונים והטעם כתב הגר"י משום ביזוי מצוה אכן הבי"ח כתב טעם אחר דהוא משום שלא נתבשל לשם כך דלכתחלה מצוה מן המובחר לעשות תבשיל בכוון לשם עירוב [ואולי רק אם בישל לצורך שבת סגי ושאינו אלו שלא נתבשלו כלל לצורך שבת] וכן הביא ממשמעות המרדכי וכי"ז למצוה מן המובחר בעלמא אבל העירוב כשר אף אם לקח דברים שלא נתבשלו לצורך זה וכדמוכח מהא דעדשים ושמנונית שנדבק בסכין וכ"כ הע"ת והוכיח עוד מהא דאיתא בגמרא דגים מלוחים שצלאן עכו"ם והוא בודאי לא לשם עירוב צלאן

15. תוספות מסכת נדה דף סו עמוד ב

וי"ל דאין סברא גבי טבילה שלא הקפידה תורה אלא שיטהר האדם ואין לומר דלכתחילה לבעי דכיון דבדיעבד טהור לכתחלה נמי לא בעי ותעלה לו טבילה אבל בילה ומקרא בכורים וחליצה מצות נינהו הלכך לכתחלה ליעבד

16. משנה ברורה סימן תקכו

מהרי"ל היה מניח הבשר על טעלער ולא על הגלוסקא משום מיאוס וגם לקח לחם שלם והיה לוקח אותו אח"כ ללחם משנה ובוצע עליו בסעודה שלישית דכיון דאיתעביד ביה מצוה חדא ליתעבד ביה מצוה אחרינא:

17. משנה ברורה סימן תקכו

(ח) כזית - ומשום הידור מצוה יקח לחם שלם וחתיכת בשר או דגים חשובה:

❖ מליח וכבוש

18. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קיא עמוד ב

אמר רב יהודה אמר שמואל: קערה שמלח בה בשר - אסור לאכול בה רותח; ושמואל לטעמיה, דאמר שמואל: מליח - הרי הוא כרותח, וכבוש - הרי הוא כמבושל.

19. טור אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכו

ומיהו כל מיני תבשיל צלי שלוק ומבושל ראוי לכך

20. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכו סעיף ה

תבשיל זה שאמר, אפילו צלי, אפילו שלוק, אפילו כבוש או מעושן, אפי' מין דגים קטנים שהדיחן במים חמים והדחתן הוא בישולן לאכילה, הי"ז סומך עליהם

21. מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכו סעיף ה

פירש"י בחומץ או בחרדל ובי"ד סימן פ"ז מבואר דאם נשרה יום שלם בדבר לח מקרי כבוש (ד"מ) ועב"י וני"ל דאם אינו ראוי לאכיל' עיי' הכביש' או העישון אין מערבין בו אבל במליח אף על פי שהוא ראוי לאכילה אין מערבין כדאמר' בדגים קטנים כדאי' בחולין מליח שהרי הוא כרותח כבוש הי"ה כמבושל משמע דמליח אינו כמבושל מיהו אם הי' כבוש בציר או בחומץ ושהא בתוכו כדי שיתננו על האור ויתחיל להרתיח הוי כמבושל אם נאכל כך עב"י רס"י ק"ה:

22. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכו סעיף ה

(יג) צלי - ודוקא צלי ממש אבל מליח אף שהוא חשיב כרותח דצלי אפי"ה אין מערבין וגרע מכבוש דלקמיה ולכן אין מערבין בדגים מלוחים שקורין הערינ"ג אף שהוא ראוי לאכילה כמו שהוא חי אכן אלו המונחים בשולי החביות שכבושין הן בציר יש להם דין כבוש ומערבין בהן:

23. שו"ת חכם צבי סימן קל (מונא בשערי תשובה)

צ"ל דהאי כבוש שלוק ומבושל רצונו כבוש ששלוק ובשלו... גם מה שרצה לחלק בעל ס' מג"א בין מליח שהוא כרותח דצלי לכבוש שהוא כמבושל לא מיסתבר כלל והעיקר דמאן דמכשיר מכשיר בתרווייהו ומאן דפוסל פוסל בתרווייהו ולענין דינא לכתחילה יש להחמיר להניח ע"ת במבושל באש ממש ובדיעבד סומכין בין על הכבוש בין על המליח שלא בשלו כיון דע"ת דרבנן והרבה הקלו בו באופן שאם הניח עירובי תבשילין בהערינ"ג בדיעבד סומך עליהם ואף לכתחילה בשאין לו דבר אחר דכל שהוא שעת הדחק כדיעבד דמי אלא שאני מסופק אם יש לברך עליהם מי נימא כיון דעכ"פ יוצא בהם משום עירובי תבשילין שפיר דמי לברך עליהם או דילמא כיון דברכות אינן מעכבות אף דנפיק בהו יד"ח ע"ת עדיף טפי שלא לברך עליהם וכן נראה להניחם בשעת הדחק למצות ע"ת בלא ברכה כי אם בתנאי הנהוג בדין עירובא יהי שרי לנא וכו' וכן יש לעשות בדין הכבוש שלא להניחו כי אם בשעה"ד שא"א באחר ולהתנות עליו בלא ברכה הנלע"ד כתבתי

24. שו"ת יחווה דעת חלק ו סימן לא

ולפע"ד נראה, דאם איתא לדברי החכם צבי, יש לחלק בין דבר ששנוי במחלוקת הפוסקים, שלדעת האומרים לא יצא, כגון כבוש ומליח, הוי ברכה לבטלה, לכן עדיף שלא לברך, אבל בבין השמשות שהוא ספק בהלכה אם נידון כיום או הלילה וקבעו חכמים כלל בזה שספק דרבנן לקולא, וכמו שאמרנו בשבת (דף לד) ובפוסקים הני"ל, ברוכי נמי מברכין. אולם במגן אברהם (סימן קנט ס"ק טו) צידד שגם במחלוקת יש לומר שכיון שרשאי לסמוך בשעת הדחק על המתירים יכול לברך גם כן. ע"ש. ואעיקרא דברי החכם צבי אינם מוסכמים, וכבר האריך החיי אדם שנשמת אדם (כלל קב סק"ג) להשיג על דבריו, שאין שום דעה בפוסקים להתיר לערב בדגים מלוחים, והחכם צבי לא עיין בפוסקים וכו', ויש לתמוה גם על הפשרה שעשה החכם צבי, שיערב בהם בלא ברכה, שאם כן איך יוכל לבשל לכתחלה מיום טוב לשבת על סמך עירוב כזה וכו'. ע"ש. וכן כתב הקרבן נתנאל פרק ב' דביצה (טז אות י'), שאף בדיעבד לא מהני. ע"ש.

25. מרומי שדה מסכת ביצה דף טז עמוד א

ולי היה נראה דתליא בדרשא, דאי מדרשא דר' אלעזר על קרא את אשר תבשלו בשלו, ודאי דגם כבוש וגם מליח אינו מבושל, דבכ"מ שכתוב בתורה מבושל אינו אלא ע"י האור. והברייתא אתי כדרשא דשמואל זכרהו כו'. ורב יוסף דאמר ואם צלאן כו', הוא כדרשא דר' אלעזר. אבל מדברי הראשונים לא משמע כמוש"כ: